

NAPREDNJAK

List hrvatske pučke napredne stranke.

Pretplata: na godinu Kr. 5.— Na 6 god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak. Pojedini broj u mjestu 6 para vanka 8. Plativo i tuživo u Sibeniku.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Pretplata šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po peti retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku. Plaća se sve unaprijed.

Krvavo pramaljeće.

Prvi su bajami tek procvjetali, priroda nije još dobro ni zazelenila, proljeće nije ni započelo, a već se eto obistinjuje ona crna slutnja našeg novinstva i političkog svijeta, da će naime na Balkanu osvanuti krvavo pramaljeće.

I eto sviće nam krvavo pramaljeće i bez velikih političkih zapletaja i bez evropskog rata na Balkanu. Gore od otvorenog rata i vojničkih operacija imamo u našoj domovini: najgori apsolutizam u Banovini, političke progone, sječe i bjesomučne navale redara i vojništva, a sve u svrhu zastrašenja naroda, koji gažen u svojim najtemeljijim čovječnim i političkim pravima, prosvjeduje i viče — samo viče, jer drugo ne smije i ne može. I radi tih jednostavnih prosvjeda, radi pravde vike očajane narodne duše proljeva se krv našeg djaštva i našeg radništva, mlati se nemilo sabljama, puca se iz revolvera i bode se bajunetama.

Krv nevina prolila se je eto već i u translajtaniji (u Zagrebu) i u cislajtaniji (Pragu) i napokon u okupiranoj, sada anektiranoj Herceg-Bosni (Sarajevu); lije se krv našeg hrvatskog i srpskog naroda svugdje bez pardona i milosti, na vječiti dokaz istini da je „tutta l' Austria un paese“ i da je sistem, kojim se u našoj monarhiji našim narodom vlada, jedan, jedinstven i nepromjenjiv od vjekova.

Batine i batine! Drugo za nas — vjerne državljanke — i nema. Batine vladaju i u anektiranim zemljama, neka i njezino pučanstvo zapamti, kako se kod nas Evropejaca vlada i neka se sjeti da Turaka ima i na civilizovanom zapadu, da kandžija i knut bije i iz ruku magjarskih i njemačkih ministara, jednako i ništa blaže, nego li ih je bio otomanski bič.

Jer zar bi se u turskoj Macedoniji, ili Albaniji, zar u ruskoj Finskoj rabile onako oštre mjere, sa strane policije, vojske i državnih oblasti, zar bi se mogli zamisliti užasniji i krvaviji prizori, nego li su oni u Zagrebu, Pragu i napokon Sarajevu: da se radi demonstracija i pukih prosvjeda siječe sabljama, puca iz revolvera, ubija i strijelja zanosnu mladež, koja traži samo ustav, slobodu i pravdu, koja očajno viče proti bezakonju i nasilju. U Tripolisu se ne radi tako: tu se strijeljaju i vješaju Arapi, koji pucaju u ledja protivniku; ali tu je Afrika, Arapi, tu je ratno stanje. A mi smo kršteni Evropejci, kod nas vlada ustav i sloboda, sloboda sastajanja, štampe itd. Pa ipak mi moramo da zavidimo i afrikanskim Arapima, kad čitamo sve one grozne vijesti, koje nam danonice stižu sa našeg kulturnog ratišta, da je naime redarstvo teško ranilo dvadesetak omladinica, u Pragu i Zagrebu ustrijelilo na mjestu jednog djaka u Sarajevu, jednog pogazilo konjima, da je vojništvo bodovima navalilo na goloruku masu, zato što je spalila jednu magjarsku zastavu, da je nekoliko stotina demonstranata uhapšeno, na dosetke protjerano iz domovine itd. itd.

I dok čitamo ove vijesti i s užasom se laćamo pera, da prosvjeduemo, da osudimo ta di-

vljaštva, eto nam olovke državnog odvjetnika da nas križa radi skrajnosti ovoga ili onoga zločina, eto zapljena, progona.

Oni isti, koji vode i podržavaju ovakav sistem sječe i strijeljanja u Austriji, znadu se ipak zgražati i sazaljavati crne Arape, koji toliko pate u borbi za svoju slobodu i neodvisnost; znadu pisati i osudjivati nedjela Talijana u Africi, Turaka u Macedoniji, Rusa u Finskoj. . . .

Za naše jade ne čuju i ne znadu; nama šalju Khuene, Rauche, Čuvaje sa veleizdajničkim vješalima, izbornim nasiljima, sa sistiranjem ustava, apsolutizmom i sječom; nama navijestaju krvavo proljeće. . . .

Pa neka bude! Neka našem narodu svane jednom proljeće, pa makar i krvavo bilo!

Zakrkla mašina.

Neki novi događaji i potrebe, koje vrijeme sobom nosi, utjeravaju nas, da je željeznička mašina negdje zakrkla. Poluge, koje pokreću upravu i djelovanje dalmatinske željeznice gradjene su od slabog materijala, te izdavaju svaki čas na štetu prometa, trgovine, sigurnosti pučanstva i na nezadovoljstvo željezničkog osoblja. Dižemo s toga glas optužbe proti zlu, koje nam ljudski ponos i svijest ne daju više trpiti.

Jedan primjerak iz Bahrovih „Austriaca“ zaposjeo je mjesto želj. kontrolora, te svojim zagrližljivim birokratizmom i nervoznom pedanterijom gnjavi željezničare i dodijava putnicima, praveći im suviše poteškoće. Jedan zadnji slučaj: Otrag nekoliko dana putovala je vlakom iz Knina supruga želj. činovnika Bračića put Spljeta, gdje joj je muž privremeno zamjenjivao drugog činovnika. Došavši u Spljet ne nadje muža, koji je u službene svrhe morao u Sinj, te ga pričekala dok se ne povratio, ali kako je on izostao dan više vrati se žena u Knin. Sobom je imala putnu legitimaciju vrijednu za tri dana. Za vrijeme putovanja dodje kontrolor Janoušek, da pregleda putne karte te opazi na karti Bračićeve da je izgubila valjanost pošto je njezin rok prošao za jedan dan, s toga naredi da dotična nadoknadi cijelu kartu sa kaznom od K. 5 90. Jedna žena, koja je mislila, da joj karta još uvijek vrijedi i ne sanjajući o kakvoj varci zadrkta i brzne u plač kad je začula da mora platiti tu veliku svotu, taj pasti novac koga je ona od kukavne plaće svoga muža prištedila da prehrani svoju dječicu.

Znamo da je postupanje kontrolora zakonito, ali uvijek ostaje nemoralno i okrutno. Bezdušno je kad čovjek radi svojih mastnih dnevnica, radi proračunanog štreberstva i granzenja za sjajnom karijerom otmilje krvavi zalogaj obitelji podčinjenog osoblja, stvara nezadovoljstvo kod željezničara i ogorčuje im život do zdvojnosti. Taj šuplji birokratizam bez srca i takta neće nikada podržavati slogu i sporazum između starih i podčinjenog

personala, a gdje ovi fale tu fali i red i uspjeh cijeloga poluzeća.

Drugi pramen crne sjene baca na naše željezničke prilike žalostni događaj prošle sedmice: Iz Sibenika krenuo je utorak u jutro, putujući normalnom brzinom, redoviti vlak za Perković; došavši do razkrižja na stanici Sv. Jurja, sudari se iznenada sa kolima vlasnika Kovačevića. Nesretni slučaj dogodi se tako, da kočijaš, kome je glavica Sv. Jurja zakrivala pogled, nije mogao vidjeti željeznicu, koja se je primicala ma ni na daljini od 20 m.; zvižduh i štropot željeznice preplašise konja, koji je stao u vas mah trkati niza brijeg a i sam kočijaš, licem pred užasnom pogibelji, nije mogao sa cijelim naporom svoje snage da vlada usplahirenim konjem, koji je već došao na tračnice.

U taj čas jurne vlak između konja i kola rastavišvi ih i bacivši za desetak metara jednoga desno a drugoga lijevo. Kolima je upravljao kočijaš Joso Nemeč Matin iz Slavonije a u istima se je nalazio i Blaž Krunic, težak iz Sibenika. Krunicu je uspjelo skočiti iz kola još prije sudara, te je prošao sretno sa dobrom dozom straha; Nemeč je bio bačen te ostao ranjen na glavi i zadobio udarac u slabine — srećom što rana nije pogibeljna. Vlak se u času katastrofe odmah zaustavi a osoblje pruži najsrdačnije prvu pomoć ranjeniku, koji je suslijednim vlakom bio prenešen u Sibenik i na stanici pregledan od D.r Kurajice a zatim odveden u bolnicu.

Ovaj grozni događaj, koji samo srećom slučaja nije imao posljedice ljudskih žrtava dokazom je, kako se na našim željeznicama, uz svu opreznost željezničkog osoblja i korektnu vožnju mašinista, premalo pazi na život i sigurnost pučanstva. Prije šest godina, skoro na istom mjestu, dogodio se slični slučaj, a ovo je evo opet drugi put, gdje se pogibelji izlaže ljudski život. Pozivamo s toga željezničku vlast da bezodvlačno postavi na to kritično raskrižje automatične prijetnje, koje će zatvarati put za vrijeme prolaska vlaka.

Neka nam se ne kaže, da se automatične prijetnje stavljaju kod brzih vlakova, jer takovi birokratički sofižmi ne smiju vrijediti ondje, gdje je ugrožena sigurnost prolaznika, putnika, i željezničkog osoblja. U iznimnim slučajevima neka se iznimno providi ili bar neka se postavi na pruži veći broj stražara, da se tako izbjegnu nove nesreće.

Dopisi.

Skradin, 22. veljače 1912.

Cijele su knjige napisane — osobito njemački — a kojima je naslov: „iz zemlje u polak zaboravljene“ razumijevajući pod tom zaboravljenom zemljom našu sretnu Dalmaciju. Promislimo samo na srestva komunikacije: putevi skoro neprohodni, saobraćajna kola onakva, kakva su se zatekla kad ono proćeraše praoca Adama iz zemaljskog raja; na zgodu putnicima, niko i ne misli te nam urediše stvari ovako, kako ćemo vam sad ispričati. Od Zadra pak do Sinja vozi putnike i poštu automobil: krasan automobil, jer je živa slika i

nagim skokom postavi sebe onamo na ono mjesto, na kome danas gledamo sa zadovoljstvom česku ženu il rasku, njemačku il čak englesku. Toliko nepitamo; to bi bio skok, a ne prirodni razvitak. Kod našeg ženska tražimo, da išezne uvjerenje, kao da ona nije za javni rad. Za javni rad u narodu svi smo zvani, toga rada naš narod treba mnogo i odviše, samo treba taj javni rad pravo shvatiti. Nije svaka čakula javnim radom.

Nek naše žensko uzme uzorom česku ženu, koja pruža svemu svijetu jaki dokument razvite političke i kulturne svijesti svega českog naroda. Za sad je glavno, da i kod našeg ženska nastane reforma običaja i morala svagdanjeg života. Iza te reforme

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLAĆENE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PARIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.
Ijadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktivaj radi mnogih ajživahniji, najuje, duguje svoj

isiti, ako mogi alno čuvstvo, nači alijani bili psihomamo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, gi tijekovi unuke. Nacionalistice ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko istellini objelodalia“ nekoliko člarugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva ostobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u konra, nije nikad zaitanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim proicijonalista), samo ene stranke kon života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s končau vretencu izdupstirno olova, da zvučiaricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvj rirode momče je po osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za-ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zadarskom „Na-o darovitom pastiru, iue poticao je vige-

i vijestima, a na listu neće smjeti stajati niti oznaka: drugo izdanje. Sve novine moraju da polože kauciju od kruna 5000 svaka. Za vršenje ovih propisa odgovorni su ne samo urednici novina, koje za neposlus čeka zatvor, nego i iste tiskare u kojima se listovi štampavaju i koje mogu da budu svaki čas zatvorene. Osim toga obustavljen je zakon sastajanja te se usljed toga ni kandidati neće moći sastajati na sastancima i skupštinama sa svojim biračima. O javnim skupštinama ne može da bude niti govora.

Obustavljen je takogjer zakon o slobodnom udruživanju pak se s toga imaju smatrati raspustenim sva društva osim strogo staleskih.

prilika naše uprave. Kupili po skupe novce, to se razumje, stare neke drombalje čije orlanje čuje se na tri dana hoda, svaki čas nešto se pokvari a u brzini svaka volunjska kola mogla bi se s njim utrkivati. Sigurno kakvom Bečliji bi će se zateklo u kakvoj magazi ovo nekoliko odrpina te, ne znajući što s njima, hajd tamo dolje na jug kao *baccalà per la Dalmazia*. Za nas pak u Skradinu stvar uregjena da je u Boga divota. Automobil stiže na Bribirske Mostine tako da putnik, koji želi iz Skradina putovati mora se dignuti u 3 sahata po ponoći, jer dilažanca polazi u 4 sahata a automobil stiže tamo u 6 sabati jutra. Promislite kako je putniku pri onoj ciči zimi do 10 stupnja ispod nule! Da je počerati nekoliko puta upravitelja Tichy na ovaj put, možda bi i njegova glava što pametnije izmislila. Da nam bar urede put od Skradina do Bribirskih Mostina, osobito u grlu Vačani, mi bi smo našim običnim kljusadima stigli u Zadar kad i ovaj starodrevni automobil.

Promislite, da u grlu Vačani, za uspeti se teretnim kolima u daljini od 150 metara konji se moraju naprezati više od polovine sahata. I to je tako od kad Francuzi ostaviše Dalmaciju. Ne razumjemo pak zašto ne bi mogao jedan mali automobil voziti putnike i poštu između Skradina i Bribirskih Mostina. — Bogom prosto što su nam nesretne komunikacije po suhu, ali po moru stojimo još gore. Obećavali su nam most na vozarici, ali taj se izgubi negdje u magli. Saobraćaj sa Šibenikom uzdržavaju parobrodi društva „Dalmatia“. Ono trgovine što ovo društvo prevozi iz Trsta u Skradin vuče se po čitava četiri dana. Pak kad espap stigne u Skradin, ah! jedno li ga izgleda. Polapani predmeti, osobito oni od giže; u vrećama pomanjkanja cukra, kafe, brašna; u balama bakalara... jednom riječi nevoljni trgovac izložen je svim mogućim veksacijama. Bilo je slučajeva da je čitav treći dio espapa stigao trgovcu, što pokvaren a što u manjoj mjeri. Na sve strane čuje se vapaj: dajte nam Lloyd a gonite „Dalmatiju“. U ovom nevoljnom društvu „Dalmatia“ nikad ne znate koja je stopa za plaćanje prenosa robe. Tu se naplaćuje po čefu. Ako se tužiš da ti je nestalo espapa od 6 do 9 Klgr. po vreći, odgovaraju ti da oni za to ništa ne znaju; Uprava u Trstu, po svojoj učtivosti upućuje nas na policu; policia pak kaže: ako što izgubiš ne traži i nosači Skradinski staraju se da dotuku ono, što nije utuklo društvo „Dalmatia“. Nosači, koje niko ne nadgleda niti se ko stara da u tome zavede malo reda, za iskrcati jedan kvintal robe iz parobroda u magazinu (valjda 50 metara daljine) istu od trgovca 28 para. Računajte što mu je propalo na parobrodu, što mu je došlo pokvareno i polupano i onda svak nek kaže, kako može trgovina napredovati u ovim nesretnim prilikama.

Preporučili bi dakle: nek se nokti ne zabadaju u trgovačku robu; neka roba ne putuje iz Trsta do Skradina po 4—5 dana; nek se uredi tarifa za prevoz i prenos espapa; inače trgovci i Skradinski i Kistanški neka nastoje sklopiti ugovor sa kojim drugim društvom, koji će imati više obzira prema trgovačkim interesima a megjutim ne bi zgoreg bilo obratiti se trgovačkoj komori u Zadru moleći, da i ona uzme udjela u našim tegobama i da nam pomogne, ako ikako može.

Iz Primoštena.

Otrag nekoliko dana bio nam je poslat imenik birača, koji imaju birati seoske časti. Nego isti je sastavljen na najpristraniji način i u korist pravaša kako to već znađu fabricirati vjestaci svakojakih izbornih pobjeda na općini šibenskoj. U imeniku je 88 birača i to većinom glavarevih mljenika i skutonoša, nekoliko slaboumnih, umilih i onih te ne plaćaju nikakovog poreza. Ovaj sitni broj najraznovrsnijih elemenata ima da bira glavara, pravaškog eksponenta, u ime brojnog stanovništva Primoštena. Da ironija bude veća taj pravaški predložnik i vjerni sluga roda Čukovića nije niti Primoštenac, već je sa stana daleko od nas 12 kilometara.

Mi smo se obratili na nadležne vlasti, da bi se broj birača povećao, kako je i pravedno za mjesto, koje broji preko 3000 duša, te da se uvrste i druge osobe, koje imaju na to pravo i ako nijesu po volji općini i glavaru.

Na 20 o. m. bilo je kod nas povjerenstvo za izbor seoskog glavarara. Prvi imenik bio je izmijenjen, ali na našu štetu, tako da je ovaj drugi gori od prvoga. Na temelju ovakove mistifikacije pravoga stanja naših izbornih prilika, potvrđene od poglavarstva i zemaljskog odbora, puk nije hotio

stupiti izbornom činu. Povjerenik D. r. Smolčić i njegov drug odoše glavom bez obzira a izbori su odgodjeni. Nova molba bila je prosljedjena s naše strane na zemaljski odbor, neka bi on kao nepar-tajčna ustanova, uzeo u zaštitu puk i naše mjesto, koje se želi iznova izručiti milosti i nemilosti pravaškog pašovanja. Mi smo čvrsto organizirani i složni te uvjeravamo svakoga, pa i tihe prijatelje pravaša na zem. odboru, ili valjda njihove tajne pokrovitelje iz bilo kojih uzroka, da će kod nas naći najjaču oporbu sve dotle, dok se pravedne želje puka ne riješe kako to pravica i interesi Primoštena zahtjevaju. Svaki drugi pokus, kojim se omalovažuje volja Primoštenaca, kojim se batile pitanja interesa i napretka našeg mjesta, znati će najodlučnije odbiti i osujetiti svijest i sloga našeg puka, bajkotirajući onakove izbore kakove nam pravaši nude.

Drniš, 20./2. 1912.

„Hrvatska Riječ“ i njezini odličnici.

Prešli bi mukom preko svega, pustili bi neka gospoda uživaju u lasti, u koliko se tiče nas, ali radi javnosti nebi rada da se naš muk krivo tumači po onoj „tko muči, gdje ima da govori, znak je da potvrđuje“.

„H. R.“ u br. 616 piše o proslavi pravaških pobjeda u Drnišu te medj ostalim kaže: u kitu drniških odličnika našli su se... i t. d.

„Drniških odličnika!“ kako to čudno zveni nama koji poznajemo te „odličnike!“ Da ovi „odličnici“ ne ostanu i javnosti nepoznati, to pitamo „H. R.“: da nije možda ciljala na onog „odličnika“ koji je ottrag godina bio izbačen iz „Hrvatske Čitaonice“ radi velikog hrvatstva; koji je iz velikog rodoljublja zaplijenio sprave „hrv. Sokola“ i radio o rasulu istoga; koji je za dokaz pravaštva javnim brzojavom u istoj „H. R.“ uvrijedio cijeli franjevački red?

Da nije možda na one ciljale koji su radi uzdignuća ove krajine bili u pritvoru?

Pa da ne misli možda na one „odličnike“ koji su iz svih javnih ustanova izbačili fratre kao pravaše? Da nijesu to možda oni pravaški „odličnici“ radi kojih su fratri, kao pravaši, istupili na demonstrativni način iz pravaške čitaonice?

Da nijesu to oni „odličnjaci“ koji, u ime velikog pravaštva, ne diraju ni filira za družbu Sv. Ćirila i Metoda već prezirno odbijaju?

Da nisu možda ti „odličnici“ „H. R.“ oni koje je ona laži na onaki lijepi način častila i tvrdila „da su na suzama naroda sagradili dvore i obore“, a danas su predstavnici pravaštva u Drnišu, kojima se valjda „H. R.“ kiti?

Da nisu to oni „odličnjaci“, koji jedni druge na optužničku klupu pribiše, te jedni druge lopovim i propalicam nazvaše?

Ako nisu ovo ti „odličnici“, ne znamo koji bi bili, zato neka nam ih „H. R.“ izvoli naznačiti. Ako s druge strane, iza ovakih oznaka ne može da upozna svoje „odličnike“ mi ćemo joj učiniti uslugu te iznijeti i one titule po kojima ih je ona i ostala javnost poznavala.

Gospod, ne držite se samo u programu morala i značaja nego ih i realno provadjajte!!

Iz Tijesna.

Kao što se dopisnik iz Tribunja tuži na debelokožnog njihovog popa, tako se i mi ovdje na našega popa Šaru. Ubolo ga u živo, što ga je nekidašnji dopisnik u cij. „Naprednjaku“ nazvao facendijerom, pa u djućućoj nedjelji preko mise bjesomučno stao vikati, izazivati, vrijedjati: Ja pravo činim; to su laži, što se o meni piše; ja se nikoga ne bojim, izim Boga!

A Turica, a Colić; zar i oni lažu? I tako svake nedjelje rabi ono sveto mjesto u strančarske ili druge svrhe, ponajmanje pako propovjeda ljubav, snošljivost ili koju drugu uzvišenost kršćanskog morala! Njegove su propovjedi većinom pučanstvu dodijale, pa mnogi i mnogi baš zato ne polaze crkvu. Kažu nam, da i zloseljanski don Fagotto bezobzirno sa oltara vrijedja i napada sve u prilog pravaštva! Crkvena bi vlast imala jednom potanko ispitati sve zloporabe, pa ih strogo zabraniti, pošto radjaju razdorom i neslogom pučanstva.

Bilješke.

Grof. Vjekoslav Aehrental bivši ministar vanjskih posala umro je, a malo prije njegove smrti bila je kraljevim ručnim pismom primljena njegova demisija. Aehrentalovoj se politici „ze-

ljezne ruke“ i veleizdajničkih vješala, nemamo za što veseliti, te bi željeli da i njegovoj politici kućne smrti čas u našoj državi! Njegovim nasljednikom imenovan je Leopold grof Berchthold, bivši austrijski poslanik u Petrogradu, pa ima ih, koji se nadaju da će se Austrija približiti Rusiji i slavenstvu, a emancipovati od tutorstva njemačkog.

Ministar zajedničkih financa Burian položio je demisiju, a na njegovo mjesto dolazi bivši ministar financa Bilinski, porijetlom Poljak, pa je nade da se u Bosni neće više voditi onako natražna magjarska politika kao dosada.

I u Sarajevu proliha se krv našeg naroda u prošlu nedjelju prigodom demonstracija proti nasilnom režimu u Hrvatskoj. Do 6000 ljudi (Srba, Hrvata i Muslimana) klicalo je po ulicama proti Ugarskoj, Khuenu i Cuvaju. Spaljena je bila magjarska zastava. Redarstvo je bijesno navalilo sabljama i pucalo iz revolvera. Djak Salim Agić smrtno je ranjen, mnogi su ranjeni i uhapšeni. Kad su na to demonstranti kamenjem suzbili redare, jednoga smrtno ranili, a više ih ozledili izašlo je vojništvo na ulicu i bajunetama ih napalo i rastjeralo.

Bosanski zastupnici i Hrvati (i Srbi) i Muhamedanci u znak prosvjeda proti režimu u Hrvatskoj izašli su u ponedjeljak svi složno i odalečili se iz sabornice uz izjavu solidarnosti sa braćom u Hrvatskoj.

Živio Scotus Viator! Taj glasoviti engleski publicista, veliki prijatelj našeg naroda, koji je opisao sva nasilja i bezakonja, koja se na našem hrvatsko-srpskom narodu počinjaju sa strane magjara i ostalih naših tlačitelja, i koji je rad tog krasnog svog djela dobio počasnu diplomu glasovitog oksfordskog sveučilišta, putuje sada Dalmacijom. Svugdje — osobito u Splitu — bio je dočekan sa srdačnim ovacijama. Do koji dan kreće preko Rijeke u Zagreb, da se i opet osvjedoči o nasiljima, koje se na našem narodu počinjaju i da nam kod evropejske štampe i civilizovanog svijeta pomogne moralno, razkrinkavši sramotni sistem, po kojemu se s nama vladaju.

Velikodušnom i požrtvovnom čovjekoljubu i plemenitom borcu za potlačene kličemo oduševljeno: — Živio!

U seoskim odlomcima pravaške naše općine počinjaju se danaomice bezakonja najniže vrsti na štetu naših pristaša tako da su mnoga sela predala već pritužbe proti zaključcima općinskim, koji će se prosljediti Zemaljskom Odboru, e da se Zem. Odbor jednom osvjedoči kakovi su oni vikači u saboru, koji su na upravi šibenske općine i koji uvijek grme o korupciji i bezakonjima. Seljaštvo je bezakonjima općine šibenske tako ogorčeno da je spremno i sudbenim putem braniti svoja prava proti zloporabama općine šibenske, ako se ne udovolji njihovim pravednim željama.

Tako u odlomku Dubravi, koje je selo od vajakada listom i neustrasivo uz nas, radi čega ih pravaška općina nečuvano progoni i šikanira preko svojih lugara, redara (koji mljekaricama Dubrave proljevaju mlijeko bez razloga itd.) na 15 tek. mj. pri biranju seoskog zbora uvrstila u trojku predložnika za seoskog glavarara na svu silu i skroz protuzakonito općinskog prirepinu Protegu Matu, uračunavši ovome 11 glasova, od kojih su *tri* nezakonita, jedan, jer je zbog umobolnosti pod skrbištvom (M. Sišak), drugi jer živi u kućnoj zajednici sa predložnikom, a nema nikakve potrebite punomoći, treći (Vice Škugor pok. Mate), koji jednostavno nije glasovao za Protegu Matu, nego za naše pristaše. I sve kad bi Mate Protega imao 11 glasova (a ne 8 kako ima) moralo bi medju njim i Petrom Rupićem odlučiti zdrijebanje, jer ovaj ima zakonitih 11 glasova, dočim se njega, našeg pristašu, jednostavno mimošlo.

U odlomku Perković-Slivo općina šibenska preko svoje prirepine glavarara Perkovića izbacila je za prošlih izbora iz seoskog zbora sve naše pristaše, tako da su sa 13 glasova od 21 (budući se

VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ
VIS STARIGRAD VELALUKA
BOGATO SNABDJEVENA PODRUŽNICA
10-52 - - ŠIBENIK. - - -

Grubišić & Comp. u Šibeniku

: Otravništvo i stovarište za umjetno gnjojivo :
CALCIUMCIANAMID-A

(Società anonima per la utilizzazione delle forze idrauliche della Dalmazia)

Upute o uporabi i razjašnjenja na zahtjev badava i franko.

Glavonja kao oznaka dućana

ARTUR GRIMANI I DRUG - ŠIBENIK.

Papirnica — Muzikalije — Školske knjige — Kožnati predmeti — Igračke.

REMINGTON PISAČI STROJEVI — Vrpce i potrebštine za strojeve sviju sistema.

Specialitet: PAPIR ZA PISAČE STROJEVE 1000 LISTOVA Kr. 7.20 — Gramofoni.

Gramofonske ploče! ODEON (dvostruk) Kr. 4. — JUMBOLA (dvostruk) Kr. 2.50

Slivljani ustegli) predloženi za glavara tri općinske prirepine iz Perkovića pobrane s kôca i konopca. Tako će i opet sa Slivljanima i Ercezima, ogromnom većinom našim pristašama, koji imaju preko 60 kuća (Slivno 28, Ercezi 18, Celići 10, Orljeni 4,) zapovijedati i dalje poznati glavari iz sela Perkovića, koje nema nego 27 kuća. Ovako radi općina šibenska samo da dobije za glavare svoje stranačke pristaše, zapuštajući time najprimitivnije i najpreče potrebe Seljani sela Slivna, koji na ovaj način za pravo i nemaju svoga glavara niti upravu, koja bi štitila interese seljana, spremaju se na najžešći otpor protiv ovakovim mjerama općine, te će svoje tužbe prikazati Zem. Odboru.

Vijesti iz grada i okolice.

Ponavljamo da je na ovogodišnjem plesu Leghe bilo i pravaša i pravašica. Neka gospoda, medju kojima i tri sudska prilušnika pravaš-radikala maskirana, neke gospodjice — koje redovito dolaze i na plesove Sokola, otvoreno. Žele li im gospoda rodoljubi na „Hrv. R.“ znati i imena, te s njima obračunati, neka se obrate našem uredništvu i dati ćemo im listu, svih tih osoba, kako nam je bilo pobliže od nekih nama pouzdanih osoba. Iznijeli smo ono da pokudimo mlaku narodnu svijest i nepatriotsko držanje nekih naših tobožnjih radikala, osudjujući inclusive i one neke naše prijatelje, koji su istom plesu prisustvovali. Ne bi bilo ni lijepo, ni taktično, a ni časno po nas kad bi bezobzirno iznijeli imena tih grješnika, koje želimo samo popraviti, kao što ne bi bilo lijepo da nanižemo i sve one naše radikalne rodoljube, koji su — valjda iz osobite i čudne naklonosti prema nekim gospodjicama — kupovali srećke Leghe (jedan sudbeni prilušnik pravaš S. javno na trgu). Da su pak naši, šibenski radikali, kudikamo bliži Talijanima, nego li smo mi to se jasno vidi iz svih onih kompromisa izbornih pravaškotalijanskih, iz incidenta izbornog u Trogiru, gdje je načelnik D.r. Krstelj bio lijepo pogođen u talijanskom gabinetu, iz glasovanja Talijana za D.r. Krstelja itd. itd. Pa to su i sami Talijani u svom nekadašnjem uvodniku „Dalmate“ ispovijedili kad su pisali, da se je „demokratska stranka pokazala više hrvatskom od iste pravaške stranke“.

Slobodu štampe — o kojoj se sada toliko piše radi sramotnih zapljena u B. novinini — shvaćaju naši furtimaši, tako, da radi našeg člancića „Utisci i pritisci“, gdje je u otvorenoj satiri i ironiji bilo oertano ustoličenje našeg biskupa sa svim onim smiješnostima ceremonijalnim, te netaktičnostima i pomanjkanjima (na koje su se i druge novine osvrnule), zovu u pomoć inter lineas državnog odvjetnika, čudeći se da nas nije zaplijenio i prisposobljavajući našu satiru sa svojim necivilizovanim načinom psovanja u člancima, gdje se piše jednostavno o štalama, smradu, lopovima, hajducima itd.

Tuže nam se neki obrtnici (gostioničari) ljudi bezprikornog ponašanja, mirni građani — pristaše naše stranke — da im neko niže osoblje mjesnog c. k. kot. Poglavarstva silno dodijava, da ih namjerno i nečuvano šikanira, dolazeći na pr. svaki čas bez razloga u lokal, da ispicioniraju, tražeći da im se prikaže u ured za svaku glupost ovaj ili onaj, ne priznavajući mužu da dodje mjesto žene, itd. itd.

Ovi podčinjeni c. k. mjesnom Poglavarstvu, koji znadu tako lijepo zanovetati, da su iz tolikih mjesta morali biti maknuti radi svog grubijanstva, neka se otrusu šikaniranja i puste u miru naše ljude, koji su uvijek savjesno vršili svoje dužnosti i koji se nikada nijesu ogriješili o kakav obrtni propis.

Donosimo ovo do znanja, — za sada općenito! — gosp. savjetniku kao i odgovornima na mjesnom

Poglavarstvu, e da obuzdaju ove svoje razularene podčinjenike i to na vrijeme! Inače ćemo se obratiti višim oblastima na obranu naših ljudi.

Pučka štedionica u Šibeniku. Ovaj od puka podignuti i njegovim marom i štednjom podržani zavod imati će u nedjelju, 3 ožujka, svoju VI. glavnu redovitu skupštinu. Iz pripisanih nam zaključnih računa za god. 1911 razabire se krasni uspjeh poslovanja štedionice, koja je namijenjena ekonomskom pridignuću i odgoju našeg težaka i maloga puka. Zavod broji 675 članova sa 1111 dionica od Kr. 104. na račun kojih je već do danas uplaćeno Kr. 68033; uložaka na štednju ima Kr. 178545.75; na zajmove je bilo udijeljeno K. 298148. 72; čisti dobitak iznašao je K. 6022.82 što je dokazom da je štedionica bila na korist njezinih članova. Na skupštini od nedjelje biti će pregledani i odobreni računi.

Bolnici našoj daju se meso slabe vrsti po izjavama bolesnika, te više puta bilo je i povraćeno, a jednog dana bilo je kod drugog mesara kupljeno. Rečeno nam je još o mesu dosta ne lijepih stvari, koje za sada ne iznašamo, ali ne uredi li se, iznijet ćemo ih bez obzira.

Vrulje, najglavniji prolaz skoro u Šibeniku, zapuštene su sa strane općine do skrajnosti. Više puta smo pisali o igranju na karte, ploče i karbu, pa dokazali, da je ovo pogibeljno za prolaznike, ali da, kao da i nijesmo pisali. Psovanje Boga, Gospe i t. d. čuje se i do Martin-ke kadkad, pa bar ovo moglo bi se u ime velikog kršćanstva, koje u općini vlada zabraniti, a tada bi i igara nestalo.

A gdje su redari? Kako je poznato, na dugom mulu uvijek leži po 1—2 vagona crvenih smrećaka, koje gg. Braća Makale primaju i ukrcavaju. Zadržih pak dana poklada dječurlija a i postariji neki, u nestašici novaca da kipe konfekte, upravo su grabili smrećke, bezobzirno parajući vreće, pa hajd u grad da se pospije. Tako je u ponedjeljak u širokoj ulici snažno udarao u nos miris smrećaka, na što je bio i jedan redar upozoren. Ali na dugom mulu redaru nikad ni traga, pak za to svi oni, koji su smrećke krali, obavljivali su nesmetano štetu, zaštićeni nepriusnuošću opć. redara. Ali da su mjesto smrećaka bile n. p. svijeće iz hrvatske voštarnice V. Kulića ili pak krave Drezgine, ej da vidite onda, kako bi redari pod mus na nje pazili i nikome se ne bi dali niti približiti. Ljudi s općine, imajte malo više takta.

Revolucija kod gradskih pometaću u punom je jeku. Ob ovom je već bilo govora u našem listu, ali koja fajda, kad naši oči na općini hoće silom da ne vide i ne čuju. Gdje se to n. p. vidjelo, da se pred sv. Nikolom mete od 8—9 u jutro, kad je tuda najviša vrela svijeta. I široku ulicu, izmazanu i izblačenu karnevalskim šetnjama naša općina po bijelom danu mete i čisti na veliko zadovoljstvo i na zdravlje prolaznika i građana! Toga nema ni u Tunguziji, jer gosp. poglaviti imao bi bar znati, da se pluća ne mogu kupovati, a eno mu noći, pak onda neka pometaći čiste ono što je blatno i nečisto. Ovaj će nas put čuti.

Vruća krv. Dne 20. o. m. u Labinu pokarali su se na paši seljaci. U srbi se potukoše a jedan opali na Grgu Veljaču dva hitca s prijeda. Teško ranjenoga prenesoše u amošnju bolnicu. Veljača se nalazi u pogibeljnom stanju, jer je sačma prodrla u pluća i crijeva te će teško da preboli.

Zadnji dan poklada primamio je na ulicu polovicu veselog građanstva, tako da je bila skoro onemogućena svaka šetnja u širokoj ulici, na poljani i obali. Dan je bio divan a svijet živahan i veselo raspoložen, šalilo se je, bačalo se konfeta, serpentina i korjandola. U kafanama se koncertiralo i bačalo konfete, u kazalištu bio je kra-

buljni ples a i u ostalim privatnim društvima plesalo se i zabavljalo do rana jutro. U srijedu je čeznutljivo srce sakupilo u Mandalini i staro i mlado, gdje se je ispila i zadnja čaša bezbrižne i ugodne pokladne zabave.

Obavijesti Uredništva.

Preporučamo dopisnicima, da nam pišu kratko i jasno. Dopise lokalne naravi ili osobne ne možemo uzeti u obzir. Dugi dopisi o plesu nemadu opće važnosti; žalimo što ih ne možemo tiskati.

Priopćeno.*)

Petoga Veljače poslala je moja supruga Antica, Otcu Alerinu Lesić, starešini samostana Sv. Ante, po dvijema djevojčicama da blagoslovi dva komada odjeće, nadajući se, da će joj s time bolest olakšati. Ali otac Alerio ne drži se onoga „pomozite iskrijemu svomu u nevolji“, pak bio i najveći neprijatelj, već naprosto na kršćansku dužnost niti ne misli nego na politiku, i zapita djevojčice; „Za koga je ovaj blagoslov“. Na što mu odgovoriše, da je za ženu Mije Buličića; zatim milostivi otac Lesić poniznim tonom: „Ondesite D.ru Ivčeviću nek vam on blagoslovi, kad je Buličić za njega glasovao“ — te ne izvrši svoju dužnost. (Polako: svaka sila za vremena, neće za dugo pak ćete moljkat da vam dodjemo ali...) Samostan je siromašan i otac Alerio živi milostinjom trogirskog puka, (koji je do jednog glasovao za D.ra Ivčevića) a on tom istom pučanstvu na taj način odvrća?

Preporučam ga svima onima koji glasovaoše za zaslužnog D.ra Ivčevića t. j. svima građanima za obilnu milostinju tome nasljedniku Isukrsta. Do potrebe imam još da nabrajam njegovih pobožnih djela, ali ostaje vremena da iznesem u javnost.

Trogir, 21. veljače 1912.

Mijo Buličić pok. Marina.

*) Uredništvo za ovo priopćeno ne prima nikakve odgovornosti.

Javna zahvala.

Svoj velecijenjenoj gospodi, prijateljima i znancima, koji za vrijeme bolovanja i prigodom smrti moje neprežvljene majke, iskazaše mi bilo kojim načinom svoju sućut, ovim putem najsrdačnije zahvaljujem.

Osobito pako hvala Veleučenoj gospodi općinskim liječnicima u Sinju kao i velecijenjenom gosp. D.r. Luji Mazzi, koji uložise sve svoje priznate liječničke sposobnosti, da milu pokojnicu u životu održe.

Sinj, 16. veljače 1912.

Bože Laštre, za se i rodbinu.

Izdavač, vlasnik i tisak
Pučka Tiskara D.r. V. Iljadica i drugovi — Šibenik.
Odgovorni urednik: Krste Živković-Šupuk

SE NE VRAĆAJU. — POŠILJKE NEPLANE PRIMAJU SE. — E RAČUNAJU 16 PA- ETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. —

INAJSTIĆ.
Iljadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktiv- aj radi mnogih ajživahniji, naju- je, duguje svoj

risiti, ako mogli alno čuvstvo, naći alijani bili psiho- amo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, ge tijekom unu- ke. Nacijonaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko istellini objeloda- lia“ nekoliko čl- rugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva oslobodimo one manja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- ra, nije nikad za- itanja i probleme e razlika izmegju e bave ovim pro- cijonalista), samo ene stranke kon- života cilj samoj vlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s konča- u vretencu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu koj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuča ar starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvaj rirode momče je po- osjećanje forme i ičku inteligenciju. Za- ića, Antu Starčevića, izrezujući ih u drvetu; ije u drvetu, zatim u

om čudotvorcu čak i gje u zaderskom „Na- o darovitom pastiru, iue poticao je vige-

i vijestima, a na listu neće smjeti stajati niti oznaka: drugo izdanje. Sve novine moraju da polože kauciju od kruna 5000 svaka. Za vršenje ovih propisa odgovorni su ne samo urednici novina, koje za neposluh čeka zatvor, nego i iste tiskare u kojima se listovi štampavaju i koje mogu da budu svaki čas zatvorene. Osim toga obustavljen je zakon sastajanja te se usljed toga ni kandidati neće moći sastajati na sastancima i skupštinama sa svojim biračima. O javnim skupštinama ne može da bude niti govora.

Obustavljen je takogjer zakon o slobodnom udruživanju pak se s toga imaju smatrati raspuštenim sva društva osim strogo staleških.

A što ćete pak da bude od jednog naroda, u kojem žensko uslijed krivog odgoja i krivo shvaćene svoje socijalne dužnosti aktivno seže rukom da prijede drugu, mušku, polovicu u obradivanju narodne stvari, u jačanju narodnjeg života?! Budućnost takova naroda može se smatrati zapečaćenom. Jer, ako pasivni indiferentizam ženska rastače jedan narod i neđa mu napred, aktivno sprečavanje rada u korist naroda ruši ga u temelju, iznutri, u jezgri.

Ovih dana čitamo u novinama pismo neke ugledne gospodje „Z.“, koja je to pismo upravila svojim drugama zabrinuta za budućnost našeg naroda. To lijepo pismo i nas je potaklo na ova

nagim skokom postaviti sebe onamo na ono mjesto, na kome danas gledamo sa zadovoljstvom česku ženu ili rasku, njemačku ili čak englesku. Toliko nepitamo; to bi bio skok, a ne prirodni razvitak. Kod našeg ženska tražimo, da iščezne uvjerenje, kao da ona nije za javni rad. Za javni rad u narodu svi smo zvani, toga rada naš narod treba mnogo i odviše, samo treba taj javni rad pravo shvatiti. Nije svaka čakula javnim radom.

Nek naše žensko uzme uzorom česku ženu, koja pruža svemu svijetu jaki dokument razvite političke i kulturne svijesti svega českog naroda. Za sad je glavno, da i kod našeg ženska nastane reforma običaja i morala svagdanjeg života. Iza te reforme

Oglas.

Javljam, da smo već započeli praviti modernu vunenu štofu za proljetnu i ljetnu sezonu. Gospoda trgovci i privatnici mogu na zahtjev imati uzorke franko i badava.

Cijene su štofe i izradba odijela veoma umjerene.

Prva Dal. Tvornica Prediva i Tkala
Paško Rora i drug - Šibenik.

MARKO MARKOVINA

SPLIT —
TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo

Peći i šparherda,

Eternita,

Cijevi, dimnjaka i pločica keramike □

Stakala, prostih i ornamentalnih □

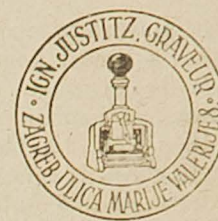
Papendeka tankog i debeloga Zahoda porculane i t. d. 16

Oglas.

Unajmljuje se dućan na obali kuća V. INCHIOSTRI bivša Macale.

Obratiti se Uredništvu. 8

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 14

Petrić Ljubomir - Split

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr. 2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIOCI 250.000

BANKOVNI ODJEL PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE, DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE

MJENJAČNICA KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆKA NA OBRČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIE-BANJA. REVIZIJA SREĆKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.

PIO TERZANOVIC

Šibenik

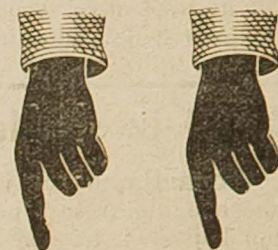
Velika zaliha za zimsku sezonu

Muških odijela i kabana

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene 11-52

NE BOJI SE UTKMICE.

PUČKA TISKARA

D. V. Iljadica i drugovi

ŠIBENIK

Preporuča se za sve u tiskarsku struku zasjecajuće radnje.

Cijene umjerene.

PAPIRNICA

JURAJ GRIMANI

ŠIBENIK

Pribor za pisace strojeve svih sistema.

Razglednica i svih ostalih kancelarijskih predmeta. Svi školski risaci i pisaci predmeti.

Gritzner Šivaći Strojevi

Kao za kućnu uporabu i vezivo — tako za svaku industrijalnu radnju najbolji.

Gritzner Koturače

odlikuju se već od godina čvrstoćom i kvalitetom materijala.

Svakovrsne Igračke i Bijouterije.

Penkala

Automatična olovka i pera

Grubišić & Comp. u Šibeniku

Opravništvo i stovarište za umjetno gnjojivo
CALCIUMCIANAMIDA

(Società anonima per la utilizzazione delle forze idrauliche della Dalmazia)

Upute o uporabi i razjašnjenja na zahtjev badava i franko.

18-20